

Intentieverklaring Ruimte voor Biobased Bouwen

Versie 0.2 dd. 7-4- '21

Deze tekst is eerste opmaat naar een door de alliantie Biobased Bouwen breed gedragen versie. In een gezamenlijk werkproces na 8 april wordt dit stuk verder aangescherpt en aangevuld. Met de uiteindelijke tekst spreekt de alliantie van de City Deal Circulair en Conceptueel bouwen zich uit over de kansen, uitdagingen en concrete ambities die ze heeft om biobased bouwen te versnellen. Deze versnelling heeft zowel betrekking op de bouw- en verbouwprocessen in de stad als op de teelt van biobased materiaal in het landelijk gebied.

Inleiding

We staan voor een grote verbouwing van Nederland. De komende jaren moet er niet alleen veel gebouwd worden om aan de vraag naar passende en betaalbare woningen in een prettige leefomgeving te voldoen; er moeten ook nog eens acht miljoen bestaande gebouwen verduurzaamd worden. Tegelijk staan we voor de opgave om dit circulair en klimaatbestendig te doen, met hernieuwbare grondstoffen en reductie van CO₂ en stikstof.

Biobased bouwmaterialen bieden perspectief. Natuurlijk groeiende bouwmaterialen slaan CO₂ op en houden dit vast in gebouwen. Behalve klimaatwinst, kunnen dit type bouwmaterialen ook nog eens veel betekenen voor efficiencyverbetering in de bouw, voor het vergroten van het wooncomfort, en voor innovaties in de land- en bosbouw. Voor een tiental kijkrichtingen is dit samengevat in de [Strategische Verkenning Ruimte voor Biobased Bouwen](#). Hierin wordt de kennis gebundeld van een groot aantal partijen uit de wetenschap, de bouw, en uit de bos- en landbouw.

Het afgelopen jaar is door veel partijen gewerkt aan onderzoek naar de kansen voor biobased bouwen. Het gaat hierbij om innovaties in de bouw, maar zeker ook om innovaties in de landbouw. Door heel Nederland zijn al prachtige biobased gebouwen neergezet en in een stijgend aantal gemeenten worden voorbereidingen getroffen om hele wijken biobased te ontwikkelen. Via een [Call to Action](#) zijn ook andere partijen uitgenodigd zich aan te sluiten bij de alliantie van partijen die biobased bouwen willen versnellen.

Spelers binnen de hele keten van boer naar bouw hebben zich inmiddels rond het onderwerp georganiseerd via de [City Deal Circulair en Conceptueel Bouwen](#). Deze alliantiepartners onderschrijven de kansen die biobased bouwen biedt voor het klimaat en de verschillende onderdelen van de keten. In deze City Deal werken partners samen aan de versnelling en opschaling van innovaties en goede praktijken op het snijvlak van de woningbouwopgave en de transitie naar een circulaire economie. De centrale ambitie is om van de bouwsector een drijvende kracht te maken achter de circulaire economie.

Dit stuk geeft beknopt weer waarom biobased bouwen zoveel kan betekenen voor klimaat, stad en landelijk gebied ('waarom'). Vervolgens wordt aangegeven wat de opgave voor stad en land zijn om deze kansen ook daadwerkelijk te grijpen ('hoe'). Tenslotte is het stuk een eerste weergave van een collectieve ambitie van de alliantiepartners en van de ambities voor eigen bijdrage die de partners individueel hebben ('wat').

Deze versie van het stuk vormt een eerste opmaat tot het gesprek en de samenwerking tussen de alliantiepartners het komende jaar. We gaan de ambities samen aanvullen en aanscherpen en we ontwikkelen een werkwijze om elkaar te ondersteunen in het halen van onze doelen.

Waarom?

Nederland wil de CO₂-uitstoot in 2030 halveren en streeft naar een volledig circulaire economie in 2050. Dat betekent dat we onze bouwcultuur radicaal zullen moeten vernieuwen. Biobased bouwmaterialen kunnen daaraan bijdragen. Het zijn natuurlijke, levende materialen, zoals hout, hennep, vlas, lisdodde, bamboe, stro en zeewier, die tijdens de levensduur van een gebouw terug kunnen groeien.

Biobased bouwen biedt een nieuw perspectief op innovatie en vernieuwing in onze gebouwde omgeving. Biobased materialen slaan CO₂ op. Bovendien stoten biobased materialen in het hele bouwproces minder stikstof uit. Gebouwen die in de fabriek zijn gemaakt, kunnen op de bouwplaats geassembleerd worden. Dat betekent een reductie van stikstofuitstoot waar die het meeste kwaad kan. Omdat biobased materialen veel lichter zijn, verbruiken ze minder energie bij transport.¹ Dat lichte gewicht betekent ook dat je er goed en snel mee kunt bouwen op zachte of natte ondergrond. En dat je er makkelijker op of in bestaande gebouwen mee kunt bouwen. Met biobased materialen kun je sneller bouwen, makkelijker op maat maken, kosten besparen en een prettige woonomgeving creëren.

Daarnaast leveren biobased bouwmaterialen prachtige gebouwen op, zoals de houten appartementen van Patch 22 in Amsterdam, of de houten woningen met stro en leem in Nijmegen-Noord. Woningen die prachtig passen in de omgeving, die duurzaam zijn en een prettig binnenklimaat hebben. Biobased gebouwen kunnen bijdragen aan een transitie richting een nieuwe bouwcultuur die niet alleen draait om productieaantallen en rendementen, maar ook over de vraag hoe we willen wonen en welke waarden we daaraan toekennen. Er liggen vele kansen in het verschieft als we biobased bouwen zien als onderdeel van een bredere beweging om onze woonomgeving zo duurzaam, gezond, mooi en leefbaar mogelijk in te richten. Duurzaamheid gaat namelijk niet alleen over getallen, grondstoffen en technieken, maar over mensen en hoe zij willen leven, in wat voor wijken en in welke landschappen.

Biobased bouwen zal niet alleen de gebouwde omgeving veranderen. Het biedt ook perspectieven voor het landelijk gebied. Als we meer plantaardige materialen zouden produceren en gebruiken, ontstaan er kansen voor *agroforestry* – nieuwe gemengde boerenbedrijven met land- en tuinbouw, recreatie en bosbouw. Agroforestry is niet alleen goed als natuurlijke koolstofvastlegging; het kan tegelijkertijd de biodiversiteit en de lucht-, bodem-, en waterkwaliteit verbeteren. Bovendien heeft *agroforestry* een hogere productie en efficiëntie dan monoculturen, zo blijkt uit onderzoek.² Het is een van de nieuwe verdienmodellen die een transitie naar kringlooplandbouw mogelijk kan maken.

Als deze trend van biobased bouwen doorzet, dan moeten we die transitie in zijn geheel proberen te overzien. Biobased bouwen heeft namelijk ook gevolgen voor onze bossen en gewassen. Voor productieketens en houtkap, voor nieuwe fabrieken en nieuwe werkgelegenheid. Voor nieuwe woonvormen en nieuwe wijken. Voor nieuwe landschappen rondom onze dorpen en steden. En uiteindelijk gaat het ook om nieuwe beleidskaders en nieuwe normen. Die moeten we in samenhang bekijken.

Maar het idee van een nieuwe stad, die groener is, die hitte minder vasthoudt, en met meer toepassingen van biobased bouwen die ook nog eens flexibeler is, met een nieuwe verbinding tussen stad en ommeland, zo'n toekomstbeeld motiveert om alles op alles te zetten om het te helpen realiseren.

Hoe?

Om de hierboven geschetste kansen ook daadwerkelijk te grijpen dienen we gezamenlijk een aantal stevige uitdagingen aan te gaan. De eerste manier is door snel goede voorbeelden te tonen van gebouwen en hele wijken opgetrokken uit biobased materialen en zo de vraag te stimuleren. Een tweede manier is door middel van beprijzen (*true pricing*) een gelijk speelveld te creëren tussen fossiele bouwmaterialen en plantaardige, waarin CO₂-uitstoot wordt meegenomen. Zie ook het breed onderschreven [manifest](#) van Vorm voor aanpassing van de Milieu Prestatie Gebouwen-norm.

Daarnaast moet er in de ontwerp- en engineeringsector veel meer bekendheid komen met de potentie en technische kenmerken van biobased bouwen. De bouw- en aannemerswereld moet vertrouwd raken met de eigenschappen en voordelen van biobased (ver)bouwen. Dat betekent ook dat de import van bouwmaterialen evenals de kennis over de verwerking van biobased

---

¹ Zie <https://www.orga-architect.nl/nieuws/emissieloos-bouwen-met-ecologische-houtbouw/> en: <https://www.kvk.nl/advies-en-informatie/innovatie/duurzaam-ondernemen/stikstof-in-de-bouw---het-kan-naar-0/>

² Louis Bolk Instituut (2020) *Masterplan Agroforestry*.

grondstoffen moet worden uitgebouwd. De ketens moeten over de grenzen van Europese landen heen verder worden versterkt.

Tegelijkertijd met het vergroten van het aandeel biobased in de bouw dient ook het gebruik van beton en staal te worden verduurzaamd. De productieprocessen moeten schoner worden en al het bestaande materiaal moet worden gerecycled. We moeten onderzoeken hoe biobased producten een dermate sterk verdienmodel opleveren voor boeren, dat omschakelen naar biobased productie en landschapsversterking mogelijk wordt. In opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en het College van Rijksadviseurs 'rekenen en tekenen' Boom Landscape en de Natuurverdubbelers aan nieuwe business- en valuecases voor biobased teelten op verschillende bodemsoorten. In de bos- en landbouw moeten we zoeken naar duurzame natuur- en landschapsinclusieve productiemethoden en niet de ene monocultuur inwisselen voor de andere monocultuur. Daarbij moeten we verkennen hoe de productie van biobased grondstoffen bij kan dragen aan een verrijking en versterking van het landschap, aan het vergroten van de biodiversiteit, maar ook aan het vergroten van de aantrekkelijkheid van het landschap. Terug naar saaie rijen naaldbomen willen we niet.

Tot slot dient in het onderwijs het curriculum van opleidingen voor zowel ontwerp, materiaalkunde, bouwnijverheid als de landbouwpraktijk stevig te worden verdiept en verbreed.

Wat?

Collectieve doelen

Wij denken dat er nu ambitieuze doelstellingen nodig zijn. Daarom stellen wij voor om de doelstellingen aan te scherpen naar:

- 20% van de nieuwbouw biobased in 2025, via 30% biobased in 2030 naar 50% biobased nieuwbouw in 2040.
- Voor isolatie kan het nog sneller gaan, namelijk 50% biobased isolatiematerialen in 2030, en 100% biobased isolatiematerialen in 2040.
- Om dit te kunnen bewerkstelligen, mogen we de toevoer van materialen niet vergeten. Zo denken we dat het mogelijk is om hout en reststromen uit de land- en tuinbouw veel hoogwaardiger in te gaan zetten. We zetten in op het significant vergroten van de productie van biobased gewassen voor isolatie en plaatmateriaal. Samen met de sector gaan we hiervoor aansprekende en uitdagende doelen formuleren.
- *pm*

Individuele doelen

Al een aantal partners heeft zich persoonlijk gecommitteerd aan een concrete eigen bijdrage. Een aantal aansprekende voorbeelden zijn:

- De Bosgroep zet in op 10% Nederlands hout in de bouw in 2030.
- MRA heeft de ambitie in 2025 20% in hout te bouwen.
- Flevoland wil in Lelystad Warande een biobased woonwijk bouwen met 500-1000 woningen in 2025
- ASN heeft de ambitie geformuleerd dat ze een wijk van 30.000 biobased woningen wil financieren.

In dialoog met de alliantiepartners gaan we deze serie verder uitbreiden en onderzoeken hoe partners elkaar kunnen helpen deze doelen te halen. Op basis hiervan organiseren we een werkproces voor 2021 en wellicht daarna, dat de alliantiepartners ondersteunt en verbindt.